

Uchwała z dnia 9 czerwca 2005 r., III CZP 28/05

Sędzia SN Zbigniew Strus (przewodniczący)

Sędzia SN Kazimierz Zawada

Sędzia SA Andrzej Struzik (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Tomasza W. przeciwko Firmie Handlowej "V." Krzysztof K., sp. j. w O. o zapłatę, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 9 czerwca 2005 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Piotra Wiśniewskiego, zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z dnia 12 stycznia 2005 r.:

"Czy zgodnie z treścią art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c. treść pozwu winna obligatoryjnie zawierać wskazania właściwości miejscowej sądu, do którego jest kierowany z jednoczesnym przytoczeniem okoliczności uzasadniających tę właściwość czy też wymóg ten ograniczony jest do przypadku skierowania sprawy do sądu niewłaściwego na podstawie umowy prorogacyjnej (art. 46 k.p.c.)?"

podjął uchwałę:

Właściwość przemienna sądu, do którego pozew został wniesiony, powinna wynikać z okoliczności wskazanych w pozwie (art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 3 września 2004 r. wydanym w sprawie z powództwa Tomasza W. przeciwko Firmie Handlowej „V.” Krzysztof K., spółce jawnej w O., Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie stwierdził swoją niewłaściwość i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Olsztynie wobec niewskazania w pozwie przesłanek uzasadniających właściwość przemienną.

W zażaleniu zarzucił, że pozew został wniesiony do sądu właściwego stosownie do art. 34 k.p.c., albowiem z dołączonych do pozwu faktur wynika, że miejscem wykonania zobowiązania, którego pozew dotyczy, jest K.

Przy rozpoznawaniu zażalenia Sąd Okręgowy w Krakowie powziął poważną wątpliwość, którą sformułował przedstawiając Sądowi Najwyższemu, stosownie do art. 390 § 1 w związku z art. 397 § 2 k.p.c., zagadnienie prawne. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje: (...)

Punktem wyjścia dla rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego jest brzmienie art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c., który stanowi, że pozew powinien zawierać przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu. Sformułowanie „w miarę potrzeby” wskazuje, że wymóg przytoczenia okoliczności faktycznych uzasadniających właściwość sądu nie ogranicza się tylko do jednego przypadku, tj. umowy stron o poddanie sporu sądowi pierwszej instancji, który nie jest miejscowo właściwy (art. 46 § 1 k.p.c.), ale może zachodzić także w innych okolicznościach. Wniosek przeciwny prowadziłby do zakwestionowania poprawności legislacyjnej powołanego przepisu, gdyż wówczas racjonalny ustawodawca wymieniłby tylko jeden przypadek. Określenie „w miarę potrzeby” nie wiąże wprost obowiązku wynikającego z powołanego przepisu z żadnym z rodzajów właściwości.

Potrzeba taka z zasady nie będzie zachodziła w wypadku skierowania pozwu do sądu właściwości ogólnej, gdyż już wskazanie miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego, czy też jego jednostki organizacyjnej, co jest wymogiem formalnym pierwszego pisma procesowego w sprawie (art. 126 § 2 k.p.c.), przesądzało będzie kwestię właściwości wynikającej z art. 27, 29 lub 30 k.p.c. Jednakże gdy właściwość ogólna sądu wynika z art. 28 k.p.c., a w szczególności wtedy, gdy właściwość tę określa ostatnie miejsca zamieszkania pozwanego w Polsce, podanie tego miejsca i przytoczenie okoliczności wskazanych w powołanym przepisie jest w istocie spełnieniem wymogu przewidzianego w art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c. Podobnie, w wypadku właściwości wyłącznej wynikającej z art. 39 lub art. 41 k.p.c., okoliczności decydujące o tej właściwości z reguły nie będą wynikać z samego określenia stron i żądania pozwu, a zatem wskazanie ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy w Polsce, miejsca położenia majątku spadkowego, czy też ostatniego wspólnego miejsca zamieszkania małżonków jest w istocie przytoczeniem okoliczności uzasadniających właściwość miejscową sądu. We

wskazanych wypadkach potrzeba przytoczenia tych okoliczności jest tak oczywista, że nie jest w ogóle rozważana na tle art. 187 § 1 pkt 2, mimo że ich przytoczenie jest wykonaniem dyspozycji tego przepisu.

Analiza ustawowych przesłanek właściwości przemiennej sądu także wskazuje, że wiele z nich nie musi wynikać ani z określenia stron procesu, ani z treści żądania, przytoczenie zaś okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie pozwu nie musi na nie wskazywać. Sytuacja taka w praktyce najczęściej dotyczyć będzie właściwości wynikającej z miejsca wykonania umowy (art. 34 k.p.c.). W niniejszej sprawie taka właśnie sytuacja wystąpiła, przy czym, jak wynika z zarzutów zażalenia, miejsce wykonania zobowiązania uzasadniające właściwość przemiennej sądu, do którego pozew wniesiono, wynika z treści faktur dołączonych do pozwu. Rozważyć zatem trzeba, czy w takim przypadku należy w treści pozwu przytoczyć okoliczności uzasadniające właściwość sądu. Artykuł 187 § 1 k.p.c. stanowi o koniecznych elementach pozwu, a zatem odnosi się do treści samego pozwu jako pisma procesowego. Nie jest więc spełnieniem wymogów wynikających z tego przepisu zamieszczenie wymienionych w nim elementów w dokumentach załączonych do pozwu.

W dalszej kolejności należy rozważyć, czy fakt, że właściwość miejscowa sądu, do którego pozew wniesiono, wynika z okoliczności stwierdzonych dokumentami dołączonymi do pozwu, powoduje, iż w rozumieniu art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c. nie zachodzi potrzeba przytoczenia w pozwie okoliczności uzasadniających tę właściwość. Rozstrzygnięcie tej wątpliwości musi nastąpić z uwzględnieniem charakteru i zakresu czynności podejmowanych przez sąd na poszczególnych etapach postępowania. Po wniesieniu pozwu podlega badaniu przez przewodniczącego odnośnie do spełnienia wymogów formalnych w celu ewentualnego wezwania do usunięcia braków w trybie art. 130 k.p.c., rozważenia, czy nie zachodzi potrzeba skierowania sprawy na posiedzenie niejawne w celu wydania postanowienia dotyczącego właściwości sądu stosownie do art. 200 k.p.c., a także, w jakim trybie sprawa powinna zostać rozpoznana, czy nie podlega ona rozpoznaniu w postępowaniu odrębnym i czy nie zachodzi podstawa do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym (art. 201 k.p.c.). To badanie ogranicza się do treści pozwu oraz tych dokumentów, które dotyczą zagadnień formalnych, jak pełnomocnictwo lub dokumenty wykazujące umocowanie przedstawiciela ustawowego lub organu osoby prawnej, nie obejmują zaś

dołączonych do pozwu dokumentów mających stanowić dowody w sprawie, gdyż ich badanie należy do fazy merytorycznego rozpoznania sprawy. W konsekwencji niepowołanie w pozwie okoliczności wynikającej z dołączonych dokumentów, uzasadniającej właściwość sądu, powoduje, że kwestia ta może się znaleźć poza zakresem kontroli na wstępnym etapie postępowania. Powyższe rozważania przemawiają za stwierdzeniem, że także wówczas, gdy z dołączonych do pozwu dokumentów wynikają okoliczności uzasadniające właściwość przemienną sądu, do którego pozew wniesiono, zachodzi potrzeba wskazania ich w treści pozwu.

Pogląd ten nie prowadzi natomiast do wniosku, że przytoczenie okoliczności uzasadniających właściwość sądu zawsze musi mieć charakter wyodrębnionej jednostki redakcyjnej pozwu. Jeżeli okoliczności te jednoznacznie wynikają z samej treści żądania lub z przytoczonych w pozwie okoliczności faktycznych, to nie można mówić o potrzebie odrębnego ich przytoczenia. W konsekwencji należy stwierdzić, że właściwość przemienna sądu, do którego pozew został wniesiony, powinna wynikać z okoliczności wskazanych w pozwie (art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Dostrzec także trzeba, że nieprzytoczenie okoliczności uzasadniających właściwość przemienną sądu nie powoduje wezwania do uzupełnienia pozwu (art. 130 § 1 k.p.c.), jeżeli stosownie do jego treści można określić sąd właściwości ogólnej. W takim wypadku wymieniony brak pozwu nie uniemożliwia nadania mu prawidłowego biegu.

Z tych względów Sąd Najwyższy rozstrzygnął przedstawione zagadnienie, jak w uchwale (art. 390 k.p.c.).

